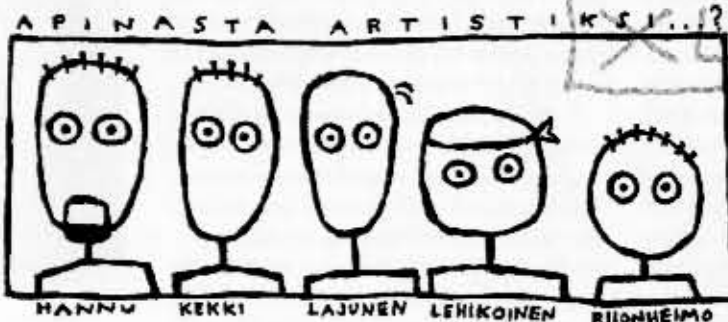

Tommi

ja käsikirjoittajat

Yksi omaperäisimmistä suomalaisista sarjakuvantekijöistä on joensuulainen Tomi Riionheimo, jonka piirrostyyliä on mainittu naivistiseksi. Tyyli kylläkin vaihtelee käsikirjoitusten mukaan. Niitä hänelle kirjoittavat useimmiten Lauri Hannu, Jari Lehikoinen tai Mikko Kekki. Riionheimo on laajenta-

nut tekemistään myös multimedian ja animaation puolelle Hannu Lajunen ansiosta. Sarjainfo koetti saada koko kōörin koolle haastattelua varten, mutta loppujen lopuksi vain Riionheimo, Hannu ja Kekki olivat fyysisesti samaan aikaan samassa tilassa, ja Lehikoinen ja Lajunen on haasteltu erikseen.

Jukka Heiskanen

Riionheimo (s. 1966) on koulutukseltaan maantiedon ja biologian opettaja, Lauri Hannu (s. 1967) kitaransoiton opettaja ja muusikko. Mikko Kekki (s. 1967) opiskelee Jyväskylän yliopistossa soveltavaa kielitiedettä. He ovat tunteneet toisensa Kangasalan lukiosta lähtien.

Riionheimo on piirtänyt kaikkiaan vähän vajaat sata sivua sarjakuvaa. Lisäksi hän on tehnyt käyttögrafiikkaa ja musiikkivideoita Eläkeläiset-yhtyeelle, jonka eräänlainen ulkojäsen hän on. Ensimmäinen Pekka Jokisen nimellä ohjattu Eläkeläiset-lyhytelokuva saa ensi-iltansa loppuvuodesta Saksassa.

Kurittomat kukonpojat

JH: Jarse Lehikoinen käsikirjoittama Rieku ja Raiku on ehkä suosituin ja tunnetuin sarjakuvani. Siinä kulkee riimit kuvien alla vanhojen Kiekujen ja Kaikujen malliin. Kukonpojat ovat vain vähän raisumpia kuin tuossa esikuvassaan. Miten luonnehtisit sitä?

TR: Rieku ja Raiku on oikeastaan vakavamielinen sarjakuva, siinä on opetuskin yleensä lopussa. Olen saanut jopa valituksia siitä, että se on niin opettavainen. Olen piirtänyt Riekuja ja Raikua jo monen vuoden ajan, ja niitä on ilmestynyt mm. Ilta-Sanomissa ja Suuressa Kurpitsassa. Riekun ja Raikun tekemisessä oli kylläkin viiden vuoden tauko, sanon aina, että opettelin piirtämään siinä välissä. Nykyään se pyörii Ylioppilaslehdessä. Ja alppari tulee ulos ihan juuri.

Riekulle ja Raikulle alkaa pikkuhiljaa kehittyä historiaa ja luonnetta. Tarjosin kiltimmänpuoleisia Riekuja ja Raikuja maakuntalehtiin, mutta ei täpännyt.

JH: Riekuissa ja Raikuissa teksti ja kuva pelaavat yhteen aika mielenkiintoisella tavalla.

TR: Jos teksti on kiltti, niin kuva voi olla rivo, mutta jos teksti on roisi, niin kuva on sitten mieluummin kiltti ja herrtainen. Riekun ja Raikun tekemisessä pitää aina miettiä sitä, mitä on kuvassa, mitä tekstissä – onko siinä sama asia vai kumpi kertoo tilanteen ennen, kumpi jälkeen. En mieti sitä, kumpi luetaan ensin, kuva vai teksti. Haluan, että ne täydentävät toisiaan.

TR: Riekuja ja Raikua on käännetty komeilessä aika monelle eri kielelle. Niiden nimille ovat kielten taitajat keksineet hauskoja käännöksiä: latinaksi ne ovat Plexus et Nexus, englanniksi Hip and Hale, ruotiksi Rumle och Dumle, saksaksi Benz und

"Itästyysajatus on kaikkien hyvien ihmisuskotteiden perusedellytys." -L.

Daïmler, ranskaksi Remy et Martin... japanista ei tiedä vielä.

JH: Rieku ja Raiku kääntyi sitten animaatioksi. Miten se syntyi?

TR: Laiskan tutustuminen oli olennainen juttu. Kun Laiskan kanssa alkoi rullata, ja se rupesi värättämään mun sarjakuvia, en enää halunnut Amerikkaan siirtolaiseksi, vaan päätin jäädä Suomeen.

Animaatio oli Kempin Petrin (Hard & Pet -yhtiön puolikas, toim. huom.) ehdorus. Kysyin, miten niitä tehdään. Tarvitaan tuottaja, sanoi Kempinen. Soitin tuottaja Petri Rossille ja lähtin sarjakuvia näytteiksi. Viikko sen jälkeen käytiin Helsingissä näyttämässä Laiskan tekemä sarjakuvamultimedia. Rossi tykkäsi. Rahoitus tuli Avelilta ja Yleltä.

Puolentoista minuutin mittainen Rieku ja Raiku pimustavat baarilla -animaatio on ollut näytillä Tampereen elokuvajuhlilla, Nordisk Panoramassa Kööpenhaminassa jne., ja on se tullut telkkaristakin.

Nyt yritetään kahtatoista osaa lisää, tällä kertaa väreissä. Rahoitusta on haettu Yleltä, Avelilta ja Suomen elokuvateollisuudelta.

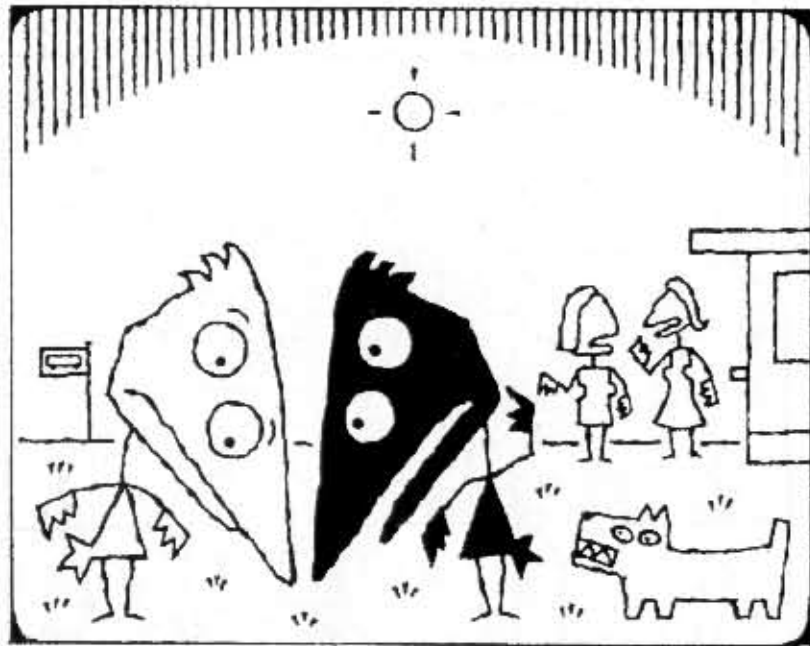
Lauri Hannun jatsikäsikset

Lauri Hannu sävelsi musiikin Rieku ja Raiku -elokuvaan. Muutenkin hänet tunnetaan monipuolisista musiikillisista pyrinnoista.

LH: Mun musiikkisysteemit ovat uutta suomalaista jazzia, vaikka ei ne nyt silleen jatsia ole. Useimmat projektit kulkevat Rakkaus-yhtyeen nimikkeen alla, vaikka poikkeavat tyyliltään toisistaan. Nykyään teen akustisia biisejä. Ennen tein paljon sanoituksia, mutta nykyään laulubii-sit ovat vähentyneet, kun se tekstillinen tavara on mennyt sarjakuviin.

Mun käsikirjoitukset ovat pelkkää tekstiä. Joskus harvoin pistän mukaan kuvia, mutta Tomi ei ole ollut niistä kiinnostunut ollenkaan. Kuvat se tekee kuitenkin oman päänsä mukaan. Se käyttää noin yhden neljäsosan mun lähettämistä käsikirjoituksista, loput jäävät käyttämättä.

TR: Olen oppinut valikoimaan käsikirjoituksia ja miettimään, mistä saisi parhaiten sarjakuvan.

"Juotiin viinaa, meni maine, viina viisasten on aine."

Riekin ja Raikon riimittelijä

Rieku ja Raiku -sarjakuvan hauskojen riimien laatija on joensuulainen luokanopettaja Jasse Lehtikoinen (s. 1964), luki pienenä Kiekuja ja Kaikuja ja laati niihin omia tekstejään.

- Noin kymmenen ikäisenä harrastin sellaista, että peitin Kiekujen ja Kaikujen tekstejä ja lirasin niihin omasta mielestäni hauskat tekstit päälle.

- Ensimmäinen Rieku ja Raiku -riimittely, joka myöhemmin muuttui sarjakuvaksi, on tehty 17-vuotiaana. Tein riimipareja ilman kuvia. Sitteen 80-luvun puolivälissä tapasin Tomia, kun opiskelin Joensuussa. Hän oli kurssikaverini kampaajaksi. En ollut koskaan aikaisemmin nähnyt mitään Tomia piirtämiä sarjakuvia. Meillä vain tuli jossakin kappakassa puheeksi Rieku ja Raiku, ja Tomi sanoi haluavansa piirtää ne sarjakuviksi.

- Tomi loi Rieku ja Raikon ulkonäön. Työnjako on sellainen, että minä

kirjoitan valmiit riimit, Tomi tekee kuvat ja Lajunen värittää. Minun urakkani on ohi, kun riimit ovat valmiit.

- Sivulle tulee tavallisesti kuusi riimiparia. Kirjoitan niitä muutamia ylimääräisen, joista Tomi voi karsia epämieluisat pois. Muuten Tomi rukkaa niitä melko vähän tai sitten niitä on pohdittu yhdessä. Joskus Tomi voi ehdottaa aiheita, joista Rieku ja Raiku voisi tehdä, niin kuin esimerkiksi jutut, jossa käsitellään naisia armeijassa.

- Alppariin on valittu 50 sivua, osa uusia osa vanhaa. Jonakin sivuja hiottiin ja paranneltiin, muutettiin paljon. Osa sivuista sai värin.

- En ole käsikirjoittanut mitään muuta juttuja kuin Riekuja ja Raikuja. Luen sarjakuvia ihan satunnaisesti, tavallisesti lehdistä. En ole sarjakuvafriikki enkä ketä tahansa, lapsena luin Aku Ankkaa ja Asterixia.

Oppilaini ovat 11-13-vuotiaita, jotkut heistä tietävät harrastukseni, mutta eivät näe pahemmin kommentointeja, nauteskelleet vain. **JH**

LH: Nytemmin en ole viitsinyt lähettää käsikirjoituksia postissa, vaan kerron ne puhelimesta.

JH: Missä opit kirjoittamaan?

LH: Biisejä tehdessä, muuten en harrasta kirjoittamista.

JH: Juraistasi kyllä näkee musikaalisuuden, rytmin.

LH: Kai ne on pikkuisen runoon päin kallellaan.

MK: Kun on tavannut Laten, niin kyllä niitä sitten ymmärtää.

LH: Se on sellaista jatsia, että siitä voi nauttia ymmärtämättäkin. Kaikkea ei ole tehty järjellä ymmärrettäväksi, ne on sellaista ajanvietettä. Jatsia, muttei se ei kumminkaan mitään freettä ole.

TR: No Laten free-käsikirjoitukset ovat niin viljejä, etten mä ole osannut tarttua niihin ja piirtää niitä.

MK: Late on kehittynyt sillä tavalla, että ennen niistä sen jutuista tykkäsi vain sen takia kun ne olivat Laten tekemiä, sitten kun ei oltu monen vuoteen tekemisissä keskenämme, niin uudet jutut olivat hyviä ihan objektiivisestikin.

TR: Joensuussa on yksi entinen hippi, joka vihaa Laten käsiksiä. Se vihaa sitä kieltä, kun asioita ei sanota niin tiiviisti kuin voisi. Ja että mikäs tämä tällainen tarina on, kun tää yhtäkkiä menee näin?

LH: Kun viimeinen ruutu on aina pettymys, niin siinäkin tulee kritiikkiä. Mulla loppuhuipennus on mieluummin aina loppulatistus.

Pornosarjoja

JH: Jotkin Laten jutuista käsittelevät suorasukaisesti sukupuolielämää. Voiko epärealistisesti piirrettyssä sarjakuvassa olla pornoa?

LH: Ei mun jutut mun mielestä ole pornoa, asioista vaan puhutaan niiden oikeilla nimillä. Ei kai niitä lukiessa kellekään tule mieleen mitään toimintoja. Tai olis se kyllä hyvä, jos alkais edes vähän tekeen mieli.

TR: Sukupuolielimet on kyllä nyt käsitelty perusteellisesti kummankin sukupuolen osalta. Pornojutut taitaa jäädä nyt vähäksi aikaa.

LH: Se pornovaihe jäi päälle, kun Hard & Peciltä piti tulla semmoinen pornoalppari, jota ei koskaan siten tullut. Kirjoitin niitä pornojuttuja ja mietin, riittääköhän nää jo - ei kun pitää tehdä vielä lisää, hä hä.

TR: Niitä on kiinnostava piirtää...

JH: Millaista palautetta olette saaneet?

TR: Viisi vuotta sitten vielä hävetti olla sarjakuvapiirtäjä, kukaan ei kommentoinut mitenkään. En saanut paljon mitään palautetta.

Ylioppilaslehti oli viime syksynä järjestänyt lukijakyselyn, ja kävi ilmi, että alle 20-vuotiaiden humanistisessa tiedekunnassa opiskelevien tyttöjen mielestä Rieku ja Raiku on hyvä. 100 % vastanneista eli molemmat oli sitä mieltä. Että sen verran siitä lukijapalautteesta.

LH: Tytöt sanoo, että törkeätä ja hirveätä, mutta diggaavat kuitenkin kamalasti.

TR: Joo, "hitsi se on hyvä, mutta on se kyllä törkce."

TR: Mikko tekee tikku-ukkoja, minä piirrän ne uudestaan paremmin. Mikon sarjakuvat ovat realistisempia, niissä on vähiten dramatisointia... tai uskottavampia ainakin...

MK: Mun käsikirjoitukset on arkipäiväisiä, ihmisuhdejuttuja ja sellaisia. Pave on yksi vakiohahmo, opiskelijatyttö. Paven innoittaja on Pauli Kallio.

TR: Mikon käsikirjoituksissa on tikku-ukkoissa mietitty perspektiivit, ilmeet ja eleet, Pauli taas luonnehtii sanallisesti hahmojen ilmeet ja asennot. Olen piirtänyt Paulin Omaelämäkerrallinen sarjakuva -nimistä sarjakuvaa Aviisiin.

JH: Olet kuitenkin tehnyt myös jonkin verran itse käsikirjoittamiasi sarjoja?

TR: Omat käsikirjoitukset syntyvät hitaasti. Kirjoitan ne useampaan kertaan. Teen ensin tekstin, sitten mietin kuvat. Idea saattaa olla loppu tai alku tai kokonainen tarina.

Piirrän jokaisen viivan kahteen kertaan rapidoilla. Olen siirtynyt paksumpaan kynään, ennen tein 0,3:lla. Puolitoista vuotta sitten kramppasi käsi aika pahasti, ja pidin pitkän tauon piirtämisessä.

LH: Kerros, mitä se lääkäri sanoi.

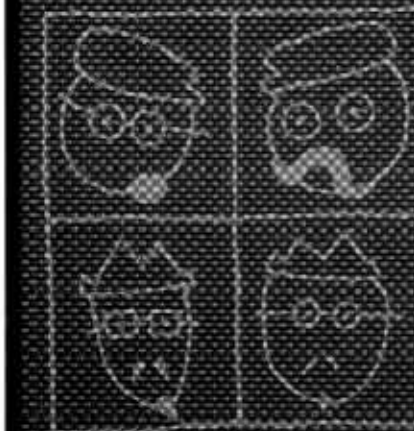
TR: Että käden vaivat johtuvat ranteen edestakaisesta liikuttamisesta.

LH: Siinä onkin jännetupet kovilla, hä hä. Tää tarina kyllä nauratti Tampereen muusikkopiirejä.

TR: Ne onkin runkkareita enemmän kuin piirtäjiä. Mutta pitää opetella piirtämään rennommin. **O**

(PS. **TR:** Muista laittaa siihen, että me ollaan suomalaisen sarjakuvan XL5.)

Eläkeläiset

Days of Hungary

Väritystä, multimediaa ja animaatiota

Hannu eli Laska Lajunen (s. 1963) vie Rieku ja Raikon musiin ulottuvuuteen. Hän tekee Riekuun ja Raikuun värit, muuttaa sarjakuvan multimediaksi ja lopulta animaatioksi - kaiken tämän tietokoneen avulla. Lajunen on roissa Graflex-maajostolmuistossa, jossa hän tekee taittoja, multimediaa ja WWW-sivuja.

- Olin vieraillut J.C. Andersen -yhdistyksen laulukannessa, jonka Tomi oli siten nähnyt jossakin. Siinä oli aika kirkkaat, iloiset värit, ja Tomi kysyi, haluaisinko värittää sen sarjakuvia. Olen värittänyt muutamaakin Riekuja ja Raikuja.

- Väritys tapahtuu niin, että skannaan valmiit sarjakuvaviivat tietokoneeseen ja pistän siihen värit alle Freehand-

ohjelmalla. Yhden sivun väritys kestää pari kolme tuntia, joskus kauemmin, jos siinä on paljon ripellystä, kukkia tai raitia tai sellaista. Sen voi sitten viedä disketillä painoon, jossa se tulostetaan filmeiksi. Se on helppoa, nopeaa ja kustannuksiltaan paljon halvempaa kuin erotella käsin värityttyä kuva värifilmiksi.

- Tein huvikseni Rieku ja Raiku pimustavat haarilla -sarjakuvasta multimediaesityksen pari vuotta sitten. Se onnistui niin hyvin, että siitä päätettiin tehdä animaatioelokuva. Sekä multimedia että animaatio on tehty samalla Macromedian Director-ohjelmalla, samoin kuin Rieku ja Raikon joulukalenteri -multimedia.

- Tietokoneella pystyy katsoaman reaaliajassa, toimiko animaatio, ja me ohjatuksi leffa kahdestaan Tomia kanssa, miettiin, kuka menee minnekin päin ja niin edelleen. Sitteen elokuvan jokainen ruutu tulostettiin laserprintterillä, mutta otos ei ollut vielä tarpeeksi hyvä. Printattujen kuvien pohjalta jokainen kuva kopioitiin käsin kalvoille. Tomi ei osallistunut siihen - tuottaja Petri Rossi ja perheensä teki sen.

- Seuraavat 12 Rieku ja Raiku -elokuvaa tulevat sitteen värikköinä. Meidän on tarkoitus päästä alkamaan niiden reko ensi keväänä. Saa nähdä, miten värikköä saa printattua niin hyvin, että jälki kelpaa filmillekin.

- Musavalkokone, pari minuuttia mittainen piirroselokuva vaati rierokoneen muista vain noin neljän megaa. Nykyisillä laitteilla pystyy tekemään animaatiota ihan kotikonstein. Mutta mulla on kotona kolme vuotta vanha kone, eikä se meinaa jaksaa pyörittää uustempia ohjelmia. **JH**

Tom Riionheimo

Bibliografia

Talvella voi hiihtää, kokoelma-albumi
Rieku ja Raiku - stripit ja kokoelma-albumi
Omaelämäkerrallinen sarjakuva-stripi

Näyttelyt

Sarjakuvastin. Turku 1993
Arctic light and darkness 1994
Reflexion 1994
Sarjakuvastin (Helsinki) 1995
European comics underground 1996
Ruutulehteen sankarit 1996
Ruudin valossa 1996

Filmografia

Rieku ja Raiku pimustavat haarilla 1995
Foto-otot kohtaa tapin seitin 1996